

31.08.2015

HAKKÂRİ VE YÜKSEKOVA İNCELEME RAPORU (26-27 AĞUSTOS 2015)

Heyetin Oluşumu

Çatışmalı sürecin yeniden başlaması ile birlikte Hakkâri ve ilçelerinde meydana gelen olayları yerinde incelemek, yetkililerden bilgi almak, yerel yöneticilerin ve halkın şikayet ve isteklerini tespit etmek amacı ile bir heyet oluşturulmuştur. Heyet içerisinde,

- 1- Öztürk Türkddoğan İHD Genel Başkanı
- 2- Kani Beko DİSK Genel Başkanı
- 3- Lami Özgen KESK Genel Başkanı
- 4- Arzu Çerkezoğlu DİSK Genel Sekreteri
- 5- Dersim Gül TMMOB Genel Sekreteri
- 6- Şeyhmus Gökalp TTB Merkez Konseyi Üyesi
- 7- Kurumlarımızın Hakkâri'deki Temsilcileri Yer Almıştır.

Heyetin Görüşmeleri

Heyetimiz 26 Ağustos 2015 günü Van üzerinden karayolu ile Hakkâri'ye ulaşmıştır. Heyet ilk olarak Hakkari'de Hakkari Valisi Yakup Canpolat ziyaret etmiştir. Heyetin ziyaretinde valiyi ilettiği hususlar ana başlıkları ile şunlardır:

Öncelikle Hakkari Belediyesi Eş Başkanlarının tutuklanması eleştirilmiş, seçilmiş insanların üzerinde yargı baskısı kurulamayacağı belirtilmiştir. Hakkari'deki kurum temsilcilerimizin verdiği bilgi doğrultusunda Hakkari polisinin vatandaşa olan tutumunun sertleştiği, rastgele gözaltı işlemlerinin yapıldığı özellikle her akşam saat 21.00'dan itibaren polisin rastgele gaz fişegi tabancası ile biber gazı kapsülü fırlattığı ve bunun tüm mahalleleri etkilediği, tüm Hakkari halkının yoğun biber gazı kullanımından rahatsız olduğu ve buna acilen çözüm bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Heyetimiz Hakkari'de ilan edilen 14 askeri güvenlik bölgesi içerisinde çeşitli yerleşim yerlerinin olduğunu ve buralara giriş çıkışın yasaklanarak özellikle hayvancılık faaliyetinin olumsuz etkilendiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra Hakkari Çukurca yolunun 20 gündür kapatıldığı ve bunun da yol güzergahında bulunan köyleri olumsuz etkilediği ve bu soruna biran önce çözüm bulunması gerektiği belirtilmiştir. Hakkari'de askeri operasyonlar esnasında kullanılan silahlar nedeni ile meydana gelen orman yangınlarına müdahale edilmediği ve bu konuda ekolojik tahribata seyirci kalındığı ifade edilmiştir. Özellikle Çukurca sınır kapısındaki gümrük görevlilerinin HPG tarafından alı konulması üzerine sınır kapısının kapatıldığı, bunun yanı sıra İran'a açılan Esendere sınır

kapısının da kapalı olduğu bu durumun ekonomik faaliyetleri olumsuz etkilediği ifade edilmiş ve kapıların açılması istenmiştir. Ayrıca Hakkari’de Dağlıcı bölgesinde ve Kazan vadisi civarında vatandaşın operasyonların durdurulması ve çatışma çıkmaması için canlı kalkan eylemi yaptığı bunun insanı bir tutum olduğu bu nedenle bu kişilere müdahale edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Heyetimiz ayrıca çatışmalı süreçlerde Ankara’dan kaynaklı gelebilecek kanunsuz emirlere kesinlikle uyulmaması gerektiği mülki amirlerin ve diğer güvenlik görevlilerinin yasal sorumlulukları olduğu hatırlatılmış ve yasa dışı faaliyetlere izin verilmemesi gerektiği özellikle belirtilmiştir. Bunun yanı sıra valiliğin ildeki STK’lar ile emek meslek örgütleri temsilcileri ile ve özellikle seçilmiş kişilerle diyalogunun sürekli açık olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca alıkonulan gümrük memurlarının serbest bırakılması konusunda İnsan Hakları Derneği Hakkari Şubesi girişimlerinin valilik tarafından kolaylaştırılması konusu da gündeme getirilmiştir.

Hakkari Valisi Yakup Canpolat’ın heyetimizin ifade ettiği hususlar ile ilgili olarak verdiği cevaplar şöyledir:

Vatandaşın canlı kalkan eylemi yaptığı yerlerin askeri güvenlik bölgeleri ilan edilen yerler olduğu ancak buna rağmen vatandaşın can güvenliği konusunda hassas davranılacağını, ilan edilen askeri güvenlik bölgeleri içerisinde yerleşim yerleri olmadığını, sivil toplum ile diyaloga önem verdiğini, orman yangınlarına müdahale edilemediğini, askeri operasyonlar sırasında askeri birliğin güvenliğini sağlamak amacı ile yapılan atışlar sonucu yangın çıktığını kabul ettiğini ancak yangınların çıktığı yerlerde güvenlik sorunu olduğu için bu yangınlara müdahale edilemediğini, Çukurca Gümrük Kapısında görev yapan gümrük memurlarının alı konulması nedeni ile bu kapının kapatıldığını, aynı şekilde güvenlik nedeni ile İran’a açılan Esendere sınır kapısının kapatıldığını, alıkonulan gümrük memurlarının serbest bırakılması konusunda sivil toplum girişimlerini destekleyeceğini ve bu konuda sivil toplumun girişimde bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Çukurca yolunun yola döşenen en az 20 civarındaki patlayıcılar nedeni ile kapatıldığını, yol güvenliğinin sağlanamadığı için bu tedbire devam edileceğini, arada kalan köylerin alternatif köy yolları üzerinden Hakkari ile bağlantı kurduğunu, heyetimizin sağlık ile ilgili yaşanan sorunları ifade etmesi üzerine ambulans hizmetlerinin düzenli olarak verildiğini, aksamaların yaşanması halinde konuyu tetkik ettireceğini, yoğun biber gazı kullanımı konusunu emniyet ile görüşüp değerlendireceğini, iletişimin sık sık kesilmesinin nedeninin ilçelerde kazılan hendeklerde bulunan fiber kabloların kopmasına bağlı olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra barış ve çözüm süreci ile ilgili karşılıklı görüş alışverişinde de bulunulmuştur. Bunun yanı sıra ayrıca Hakkari Valisi hukuk içinde kaldığını, kanunsuz iş yapılmayacağını ifade ederek iç güvenlik paketi ile kendilerine tanınan yasal yetkileri kullandıklarını ifade etmiştir. Ayrıca devletin yatırımlarının devam ettiğini özellikle okul yatırımlarının maliyetinin 300 milyon lirayı bulduğunu ifade etmiştir. Çukurca yolunun kapatılması ile ilgili diyalog devam ederken Hakkari Valisi yol üstünde bulunan iki köyün örgüt tarafından boşaltıldığını, Şemdinli ilçesinde Şapatan ve Altınsu Mahallelerinde insanların canlı kalkan yapıldığını bu duruma güvenlik güçlerinin seyirci kalamayacağını ifade etmesi üzerine heyetimiz bu konuyu araştıracağını ifade etmiştir. Heyetimizin Şemdinli programı olduğu için Şemdinli ile ilgili ayrıntılı görüşmeler yapılmamıştır.

Heyetimiz valilik görüşmesinden sonra Hakkari Belediyesini ziyaret etmiştir. Heyetimizi Belediye Başkan Vekili Saniye Özkan Tatlı ile Belediye Meclis Üyeleri karşılamıştır. Heyetimiz Belediye Eş Başkanlarının tutuklanması nedeni ile dayanışma ziyaretinde bulunduğunu ve geçmiş olsun dileklerini ifade etmiştir. Belediye Başkan Vekili ve diğer kişiler heyetimize eş başkanların tutuklanmasının siyasi bir tutum olduğunu, halkın iradesinin

tutuklanamayacağını, eş başkanların gözaltına alınış biçimi (evlerinin kapıları kırılarak) ve tutuklanmasının saygısızlık olduğunu ve bunun halkta ciddi bir tepki yarattığını ifade etmişlerdir.

Heyetimiz akşam 18.00 civarında Hakkari KESK Şubeler Platformu binasında Hakkarili STK temsilcileri ile yaklaşık iki saati bulan bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantıda Hakkarili insanların değerlendirmeleri dinlenmiş, yaşanan ihlaller hakkında bilgi alınmış ve bu kişilerin önerileri özellikle dinlenmiştir. Gerek güvenlik nedeni ile gerekse de yargı yolu ile baskı politikasına maruz kalmamaları bakımından düşüncelerini ifade eden STK temsilcilerinin isimlerine burada yer verilmemiştir. STK temsilcileri özetle şunları ifade etmişlerdir;

30 yıllık çatışma sürecinden sonra 2013 ile başlayan ve 2,5 yıl süren barış ve çözüm sürecinden umutlandıklarını, ancak 7 Haziran seçimlerinden sonra yeniden çatışmalı sürecin başlamasının tamamen siyasi olduğunu belirtip buna yönelik tepkilerini dile getirmişlerdir. Esnafın siftah yapamadan dükkan kapattığı günler olduğunu, ekonomik hayatın tamamen durgunlaştığını ve bunda çatışmalı sürecin rolü olduğunu ifade etmişlerdir.

Hakkari Üniversitesinin %20 kapasite ile eğitim öğretim yaptığını, en faal fakültenin İlahiyat Fakültesi olduğunu, Hakkari için en önemli konu olan tarım ve hayvancılık konusunda üniversitede bölüm bulunmadığını dolayısıyla Hakkari Üniversitesinin Hakkari'ye bir faydası olmadığını din insanı yetiştirme ile Hakkarililerin ilgilenmediğini ifade etmişlerdir.

Şehirdeki özel hareket timlerinin zaman zaman plakasız zırhlı araçlarla dolaştığını, halka hakaret ettiklerini bunun en somut örneğinin eş başkanların gözaltına alınış biçimi olduğunu ifade etmişlerdir.

Hakkarili STK temsilcileri özyönetim konusunun yanlış anlaşıldığını, bu hususun tamamen demokratikleşme ile ilgili olduğunu ve tüm Türkiye'nin buna ihtiyacı olduğunu belirtip bu konudaki eksik bilgilendirmelerin yapılmasının faydalı olacağını ifade etmişlerdir. Bir grup STK temsilcisi yaşanan çatışmalı süreçte yaşam hakkının tehdit altında olduğunu ancak buna rağmen halkın Hakkari'yi terk etmediğini, maalesef halkta "kabullenilmiş çaresizlik" duygusu olduğunu halkın bu topraklara bağlı olduğunu ve biran önce barışın gelmesini beklediklerini halkın sabrının kalmadığını, ya barış olsun ya da savaş olursa bir an önce olsun psikolojisinde olduklarını ifade edip barışa olan inançlarının azaldığını ifade etmişlerdir.

Seçimlerden önce tarımsal kalkınma projelerinin kabul edildiğini, seçime yönelik olarak yeni bir proje ilanına gidildiğini, kabul edilebilir bulunan 957 projeden sadece 13'ünün kabul edildiğini, bu noktada seçimlerde AKP'nin milletvekili çıkaramamasının etkili olduğunu ve böylece kentin cezalandırıldığını, seçimden önce 844 projenin kabul edilerek seçimden sonra sayının 13'e düşmesinde halkın durumu bu şekilde anladığını ifade etmişlerdir.

Hakkari'deki Esendere ve Çukurca sınır kapılarının güvenlik nedeni ile kapalı tutulmasının ekonomiyi olumsuz etkilediğini, uzun yıllar uğraştıktan sonra Çukurca'da açılan sınır kapısının güvenlik nedeni ile kapanmasının hayal kırıklığı yarattığını, Çukurca sınır kapısında görevli 10 gümrük memurunun HPG tarafından alıkonulmasına son verilmesini ve bu kişilerin serbest bırakılarak görevlerinin başına dönmeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Çukurca Hakkari yolunun güvenlik nedeni ile kapalı tutulmasının oradaki köylüleri zor durumda bıraktığını, buna bir çözüm bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Toplantıya katılan STK temsilcilerinden aldığımız bilgi doğrultusunda ilan edilen askeri güvenlik

bölgelerinin içerisinde çok sayıda mera yer aldığını, bu bölgelere giriş-çıkış yasağı olması nedeni ile hayvancılığın olumsuz etkilendiğini bunun da günlük yaşamı çekilmez kıldığını ve ekonomik sorunların giderek ağırlaştığını ifade etmişlerdir. Aldığımız bilgiye göre Hakkari'deki küçük baş hayvan sayısının 750 binden 400 bine düştüğünü, büyük baş hayvan sayısının da 50 binden 20-30 bine düştüğünü ifade etmişlerdir.

STK temsilcileri operasyonlar nedeni ile ormanlık bölgelerin bombalanması sonucunda orman yangınlarının çıktığını, bu yangınlara müdahale edilmediğini, yangın söndürme ekiplerinin güvenlik nedeni ile yangın söndürmeye gönderilmediğini, operasyonların devam etmesi nedeni ile halkın yangın söndürme çalışmalarına katılmasının engellendiğini belirtip, Hakkari doğasının tahrip edildiğini ifade etmişlerdir. Sorumuz üzerine hava yolu ile (yangın söndürme uçağı ve helikopteri) yangın söndürmenin de yapılmadığını özellikle ifade etmişlerdir. STK temsilcileri kırsal alanın bombalanması ve askeri operasyonlarda kullanılan silahlar ile kentte yoğun olarak kullanılan biber gazı yüzünden arıcılık faaliyetlerinin olumsuz etkilendiğini ve bal üretiminin oldukça azaldığını ifade etmişlerdir.

STK temsilcileri yaşamını yitiren HPG militanlarının cenaze törenlerinin yaptırılmaması konusunda baskı olduğunu, dolayısıyla devletin cenazelere saygısızca yaklaştığını ve bu durumun kendilerini rencide ettiğini ifade etmişlerdir.

STK temsilcileri özellikle kente yeni ataması yapılan öğretmenlerin kalacak yer sorunu ile karşı karşıya kaldıklarını ve bu soruna hala bir çözüm bulunamadığını, silahlı çalışmaların özellikle çocuklarda ağır travmalara sebep olduğunu ifade etmişlerdir.

STK temsilcileri Hakkâri'deki bütün kazı makineleri ile iş makinelerine valilik izni olmadan iş yaptırılmamasının yarattığı sorunları ifade etmişlerdir.

STK temsilcileri GSM operatörlerinin sık sık hizmet vermediğini ve iletişim sorunu yaşandığını, sık sık elektrik kesintileri yapıldığını ifade etmişlerdir.

Toplantıya katılan herkesin en çok şikayet ettiği konu ise özel harekat polislerinin panzerlerden rastgele biber gazı fişeğı fırlatmaları ve özellikle akşam saatlerinde kentin değişik bölgelerine rastgele gaz bombası atılmasını şikayet konusu yapmışlardır.

Çukurca'ya bağlı Ormanlı ve Geçimli köylerinin askeri operasyon sonrası halkın kendisini güvende hissetmediği için köylerini terk ettikleri belirtilmiştir. Sorumuz üzerine operasyonlar ve yaşanan çatışma nedeniyle bu iki köyün köylüler tarafından boşaltmaya zorlanmasında etkili olduğu anlaşılmıştır.

STK temsilcileri yaşanan çatışmalı süreçte Kürt halkının direndiğini, buradaki savaşın Türkiye'nin batısına iyi anlatılması gerektiğini ve barış mücadelesinin özellikle Türkiye'nin batısında verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

STK Temsilcileri sağlık hizmetlerinin sunumunda yaşanan sorunları da dile getirmişlerdir. Buna göre;

112 çalışanları yaralı/hastayı almaya gittiklerinde yoğun sayıda güvenlik araçları Tarafından takip edildiği ve olay yerine varıldığında hasta/yaralıya müdahale edemeyecek kadar yoğun biber gazı sıkıldığı ifade edilmiştir.

Sık sık hastane girişlerinde polis ya da özel hareket ekibi Araçları beklediği için hastaneler adeta bir karakol Görüntüsü almaktadır. Bu imaj Hasta/yaralılarda gözaltına alınma ya da tutuklanma kaygısının gelişmesine neden olmakta ve tedavi olmaya gelmelerini engellemektedir.

Toplumsal olaylarda 112 ambulansı ile hasta/yaralı taşınması sırasında özel hareket polislerince ambulanstaki sağlıkçılar yüzüstü yere yatırılmak suretiyle kötü muameleye tabi olmakta ve ambulanslar aranabilmektedir.

Çukurca ilçesinin Hakkari merkezi ile Bağlantı yolunun 20 gündür kapalı olmasından dolayı hasta/yaralıları almaya Hakkari merkezden 112 ambulansları belli bir bölgeye kadar gidebilmekte ve dolayısıyla hasta/yaralıları zamanında gerekli acil Tıbbi müdahale yapılamamaktadır.

Çukurca ilçesindeki sağlık hizmeti veren 6 hekimden 4 ü ayrılmış yada istifa etmiştir. Hastanede geriye kalan 2 hekimden biri yöneticilik diğeri 7/24 acil servis hizmeti vermeye çalışmaktadır. Bu sağlıkçı sayısındaki bariz azalma, yurttaşlarımıza verilen sağlık hizmetlerinin standartlarının düşmesine neden olmaktadır.

Aile Sağlığı Merkezlerine aşı gelmediği için, koruyucu sağlık hizmetlerinin en önemli ayağı olan aşılama hizmetleri aksamaktadır.

Yöre halkında yaşanan bu çatışmalı ortamdan ötürü tamiri çok zor olan ruhsal travmalar yaşandığı ifade edilmiştir.

Heyetin Biber Gazı Kullanımı İle İlgili Gözlemleri

STK temsilcileri ile toplantı sona erdikten sonra heyetimizden birkaç kişi otelde diğerleri ise tanıdıkları insanların evlerinde kalmışlardır. Heyet üyelerimizden Öztürk Türkdoğan, Arzu Çerkezoğlu ve Şehmus Gökalg misafir olarak kaldıkları Gazi mahallesindeki evde Hakkari halkına polis tarafından rastgele gaz fişegi ile gaz bombası atılmasına tanıklık etmişlerdir. Akşam saat 21 ile 23.30 arasında Gazi mahallesinde bulunan polis lojmanlarından etraftaki cadde ve sokaklara rastgele 100'ün üzerinde gaz bombası atılmıştır. Polis lojmanlarına yönelik hiçbir saldırı yapılmadığı halde tamamen keyfi olarak ve halkı canından bezdirme amaçlı olduğunu düşündüğümüz şekilde yoğun gaz bombası atılarak bütün bir kent merkezi rahatsız edilmiştir. Bu konuyu aynı gün gündüz Hakkari valisine söylememize rağmen ve valinin bu konu ile ilgileneceğini belirtmesine rağmen uygulamada hiçbir değişiklik olmamıştır. Bu durum güvenlik görevlilerinin kendi isteklerine göre ve halka yönelik sorumsuzca davranma konusunda genel talimat aldıklarını göstermektedir. İç güvenlik paketi diye bilinen polisin yasal yetkilerinin arttırılmasının tipik bir sonucu Hakkari'de gaz bombası kullanılması örneği ile sergilenmiştir.

Heyetin Yüksekova ve Şemdinli Programı

Heyetimiz 27 Ağustos Perşembe günü sabah saat 07.30 civarında Hakkari'den 4 araç ile Yüksekova'ya doğru yola çıkmıştır. Hakkari Yüksekova yolu üzerinde bulunan yeni köprü civarında yolun askerler tarafından trafiğe kapatıldığı görülmüştür. Heyetimiz kendisini askerlere tanıtarak yolun açılmasını talep etmiştir. Askeri yetkililer Yüksekova'da sokağa çıkma yasağı ilan edildiğini belirterek heyetin geçişi için komutanlarına soracaklarını ifade etmiştir. Bu arada heyet adına İHD Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan Hakkari Valisi ile

görüşerek Şemdinli'ye gitmek üzere yola çıkan heyetin geçişine izin verilmesini talep etmiştir. Hakkari Valisi sokağa çıkma yasağı ilan edildiğini, heyetin can güvenliği bakımından Şemdinli istikametine gitmemesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine heyetimiz Şemdinli'ye gitme konusunda ısrarcı olacağını beyan etmiştir. Telefon görüşmesi bittikten yaklaşık beş dakika sonra askerler yolu açmış ve böylece Yüksekova ilçesine hareket edilmiştir. Yüksekova ilçesi girişinde trafik denetleme istasyon binasının özel hareket timlerinin karakolu haline dönüştürüldüğü ve hemen bu karakolun önünde yolun 3 adet zırhlı araç ve 1 adet toma ile kesildiği görülmüştür. Heyetimiz karakolda bulunan nöbetçi polise kendisini tanıtarak Şemdinli'ye gideceğini ifade etmiştir. Karakolda bulunan polis amiri veya yetkili polis Şemdinli'ye giden Yüksekova'nın içinden geçen anayolun üzerinde silahlı çatışma yaşandığını ve yolun kapatıldığını belirtip can güvenliğimiz bakımından geri dönmemiz gerektiğini belirtmiştir. Heyetimiz polisle tartışmanın anlamsız olduğunu düşünerek Yüksekova ilçe girişinde bulunan devlet hastanesini ziyaret etmeye karar vermiştir. Heyet hastaneye vardığında hastanenin girişinin 3 adet zırhlı araçla tutulduğunu, zırhlı araçlar önünde 7-8 civarında özel hareket polisi ve askerler tarafından uzun namlulu silahlarla nöbet tutulduğunu tespit etmiştir. Bu kişiler heyetimizin hastaneye girişine izin vermemesi üzerine bizzat Hakkari valiliği aranarak bu durum şikayet edilmiş ve hastaneye girmemiz gerektiği belirtilmiştir. Hakkari Valisi telefona kendisi çıkmamış, özel kalem müdürü telefonla görüşmüştür. Heyetimiz hastane önünde yaklaşık 15 dakika beklemiş, valilikten hastaneye alınmayacağımıza dair polislerle telefon edilmesi üzerine heyetimiz oradan ayrılmıştır.

Heyetimiz Yüksekova ilçesinden ayrılmadan önce Yüksekova Kaymakamını ziyaret edip olaylar hakkında bilgi almak amacıyla Kaymakam'a, Kaymakamlığa ve Emniyet müdürlüğüne telefonla ulaşmaya çalışmıştır. Kaymakam telefonlarımıza cevap vermemiştir. Polislerle yapılan görüşme sonucunda Kaymakam'ın toplantıda olduğu ve heyetimizle görüşmeyeceği belirtilmiştir. Bunun üzerine heyetimiz içişleri bakanlığı yetkililerini arayarak konu aktarılmış ve heyetin çalışmalarına yardımcı olunması istenmiştir. Bakanlık yetkilileri Hakkari Valisi ile yaptıkları görüşme sonucunda Yüksekova ilçesinde sokağa çıkma yasağının devam ettiğini belirterek yardımcı olamayacaklarını ifade etmişlerdir.

Bunun üzerine heyetimiz Yüksekova'dan Hakkari'ye geri dönmüş ve konu ile ilgili olarak saat 11.30 civarında Hakkari Belediyesi önünde basın açıklaması yaparak Yüksekova'daki ve diğer ilçelerdeki çatışmaların biran önce sona erdirilmesini, Kürt sorunun çözümü noktasında acilen çatışmasızlık ortamına geri dönülmesini basın önünde bir kez daha dile getirmiş, Yüksekova'da sivil halkın tedirgin olduğunu, can güvenliği sorunu yaşadığını, halka acilen ulaştırılması için sokağa çıkma yasağının kaldırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Heyetimizin gerek Hakkari'ye gidişi sırasında 26 Ağustos'ta, gerekse de Hakkari'den dönüşü sırasında 27 Ağustos'ta Van- Hakkari yolu üzerinde bulunan dinlenme tesislerinde halkın şikayetleri de dinlenmiştir. Buna göre çatışmalardan tedirgin olanların ailelerini geçici olarak güvenli gördükleri başka şehirlere gönderdiklerini, özellikle ailenin genç ve orta yaş erkeklerinin Şemdinli ve Yüksekova'yı terketmek istemediklerini ve mutlaka yaşadıkları yerde kalacaklarını ifade ettiklerini, devletin bu soruna bir an önce çözüm bulması gerektiğini ifade etmeleri heyetimizce dikkatlice dinlenmiştir. Halk ya hemen barış ya da hemen savaş noktasına gelmiş durumdadır.

Heyetin Tespit ve Önerileri

Kürt sorununun çözümünde 2013 yılında başlayan ve Temmuz 2015'de sona eren çatışmasızlık döneminin beklentileri yükselttiği ve halkın çatışmasızlığın öneminin kavradığı,

7 Haziran 2015 seçimlerinden sonra yeniden çatışmalı döneminin başlamasının devlet tarafından sorunun siyaset yolu ile çözülmek istenmediğinin görüldüğü anlaşılmıştır. Halk bunun sebebini Cumhurbaşkanı'nın ve partisinin siyaseti olduğunu düşünmekte ve buna öfkelenmektedir.

Yeniden başlayan çatışmalı süreçte sivil halktan birçok kişinin yaşamını yitirmesi ve yaralanması, ekonomik yaşamın tamamen durması doğal çevrenin tahrip edilmesi halkın değer yargılarının dikkate alınmaması ve halka kötü davranış halkı bezdirmiş ve öfke biriktirmesine sebep olmuştur. Halkın ya hemen barış ya da hemen savaş noktasında olması bunu göstermektedir.

Mülki amirlerin ve güvenlik görevlilerinin iç güvenlik paketindeki yasal yetkilere sığınarak anayasaya ve temel hak ve özgürlüklere aykırı tutum ve davranışlarda bulunması oldukça vahim bir durumdur. Özellikle il idaresi kanunu ile polis kanununun anayasanın üzerinde görülmesi pratikte bizzat tarafımızca tespit edilmiştir. Bu durum Türkiye'nin hızla bir polis devleti haline getirildiğini göstermiştir. Anayasa'da düzenlenen hak ve özgürlükler ile anayasa madde 90 uyarınca Türkiye tarafından kabul edilen ulusal üstü insan hakları belgeleri mülki amirleri, savcı ve yargıçları ve emniyet görevlilerini ilgilendirmemektedir. 90'lı yıllarda hukuk dışına çıkan devletin şimdi kendisini polis devleti kanunları ile hukuk içinde kalıyorum aldatmacası yaşadığını tespit etmiş durumdayız. Heyetimiz bizzat valiye kanunsuz emirlere uymamaya ve kanunsuz emir vermeme konusuna değinerek temel hak ve özgürlüklere bağlı kalması gerektiğini hatırlatmıştır.

Hakkari Çukurca'daki Gümrük memurlarının HPG tarafından alıkonması ve bu nedenle her iki gümrük kapısının kapatılması ekonomik ve sosyal yaşamı olumsuz etkilemiştir. HPG'nin bir an önce alıkoyduğu kişileri serbest bırakması gerekmektedir. Devletin de ekonomik ve sosyal yaşamın devamı bakımından gümrük kapılarını açık tutması sağlanmalıdır.

Hakkari izlenimlerimiz göstermiştir ki çatışmalı süreçte yoğun ihlaller yaşanmaktadır. Halk 80'li ve 90'lı yıllarda yaşananları gayet iyi hatırlamaktadır. Kimse benzer şeyleri yeniden yaşamak istememektedir. Bu nedenle tarafların acilen silahları susturması ve çatışmasızlığı sağlaması gerekmektedir. Bunun için de tarafların bir an önce diyaloga geçmesi gerekmektedir.

**İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
KAMU EMEKÇİLERİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
TÜRK MİMAR MÜHENDİS ODALARI BİRLİĞİ
TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ**